

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Fremme af vækst og beskæftigelse — en dagsorden for moderniseringen af Europas videregående uddannelser

COM(2011) 567 final

(2012/C 181/25)

Ordfører: **Joost P. VAN IERSEL**

Medordfører: **Juraj STERN**

Kommissionen besluttede den 20. september 2011 under henvisning til artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget – Fremme af vækst og beskæftigelse – en dagsorden for moderniseringen af Europas videregående uddannelser

COM(2011) 567 final.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Beskæftigelse, Sociale Spørgsmål og Unionsborgerskab, som vedtog sin udtalelse den 29. februar 2012.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 479. plenarforsamling den 28.-29. marts 2012, mødet den 29. marts 2012, følgende udtalelse med 100 stemmer for, 1 imod og 8 hverken for eller imod:

1. Konklusioner

1.1 Veludformede videregående uddannelser er afgørende for Europas økonomiske og intellektuelle fremtid. De styrker grundlaget for de sociale og økonomiske resultater, beriger kommende generationers arbejds- og levevilkår og er uundværlige for udformningen af fremtidige værdier i det europæiske samfund.

1.2 EØSU deler i store træk Kommissionens analyse samt Kommissionens og Rådets forslag og anbefalinger ⁽¹⁾, som skal gennemføres i de kommende år. Mange har tilknytningsskærpede til EØSU's udtalelse »Universiteter til Europa« fra 2009 ⁽²⁾. EØSU understreger, at EU's dagsorden endnu ikke er komplet, og forventer mere ambitiøse tiltag fra Rådet.

1.3 Trods voksende bevidsthed og samstemmende opfattelser er der stadig lang vej igen. Forbedringer på papiret gennemføres ofte modvilligt. Særinteresser, (blød) protektionisme og det stadig meget mangfoldige og fragmenterede billede af de videregående uddannelser – på trods af Bologna-processen – blokerer for hurtige tilpasninger. Dette er langt fra en teknisk affære, da justeringer ofte indebærer en grundig ændring af eksisterende strukturer samt nye definitioner af ansvarsområder, metoder, programmer og prioriteter. Disse elementer kræver konstant opmærksomhed på en mere præcis og detaljeret måde som led i moderniseringsprocessen.

1.4 Reel mangfoldighed i de videregående uddannelser er naturligvis ønskeligt med klassiske universiteter, der forener

undervisning og forskning og andre former for videregående uddannelser såsom højere erhvervsfaglige institutioner, uddannelse med et primært regionalt fokus – også på tværs af grænserne – og institutioner med et begrænset antal kurser. Mere generelt er der behov for intelligent specialisering og karakteristiske profiler. EØSU insisterer på effektive synergier mellem de forskellige typer og på fleksible læringsforløb på alle niveauer i uddannelsessystemet.

1.5 Europa 2020-strategien skal gennemføres fuldt ud såvel indholdsmæssigt som organisatorisk. Kommissionen, Rådet, medlemsstaterne og de videregående uddannelser bør dele ansvaret og foretage en effektiv koordinering. Europa 2020-strategien indebærer sammenkoblinger mellem de videregående uddannelser og flagskibsinitiativerne såsom Innovation i EU, En industripolitik for en globaliseret verden, En dagsorden for nye kvalifikationer og nye job samt Unge på vej. De videregående uddannelsessystemer og -politikker bør være en del af de landespecifikke anbefalinger i det europæiske halvår.

1.6 Nøglen til, at institutionerne kan opfylde deres mission og være mere omkostningseffektive, er autonomi ⁽³⁾, ansvarlighed og åbenhed. Disse er også afgørende, hvis man vil sætte de videregående uddannelser i centrum for jobskabelse, beskæftigelsesegnethed og innovation. De (nationale) programmer skal sikre en professionalisering af ledelsen, opdaterede læseplaner, uddannelse, kvalitetssikring af undervisning og forskning, specialisering såvel som international tiltrækningskraft. Iværksætteruniversitetet kræver særlig opmærksomhed.

⁽¹⁾ Rådets konklusioner af 28.-29. november 2011 om Moderniseringsdagsordenen.

⁽²⁾ EUT C 128 af 18.5.2010, s. 48-55.

⁽³⁾ Jf. den seneste analyse »University Autonomy in Europe II – the Scoreboard«, European University Association, 2011: There is still a world to win.

1.7 Finansiering er altafgørende. Det er bekymrende og kontraproduktivt for Europa 2020-strategien og Europas position i verden, at de videregående uddannelser er underfinansieret, og at budgetbegrænsningerne bringer den offentlige finansiering under yderligere pres. Tilfredsstillende finansiering af de videregående uddannelser skal sikres uanset finansieringskilderne. God praksis skal udbredes.

1.8 Antallet af studerende stiger fortsat hurtigt. Ligestilling mellem mænd og kvinder skal sikres på alle områder og alle niveauer. Dynamikken i økonomien og i samfundet som helhed kræver både uhindret adgang og en tilfredsstillende kvalitet. I tilfælde af indførelsen af nationale studieafgifter (eller en forhøjelse af disse) bør dette gå hånd i hånd med politikker for stipendier og lån samt garantier for adgang.

1.9 Der er behov for flere studerende, videnarbejdere og forskere på det tekniske område. Teknisk uddannelse skal præsenteres mere attraktivt. Bidraget fra arbejdsmarkedets parter og arbejdsmarkedets ekspertise skal være velstruktureret. Virksomheder – uanset deres størrelse – bør kunne yde væsentlige bidrag til læseplanerne, uddannelsen og skabelsen af en iværksætterånd.

1.10 Samtidig med at de hver især bevarer deres uafhængighed og ansvar, skal universiteter og erhvervslivet i fællesskab udvikle strategiske innovationsdagsordener. Et samspil mellem højere læreanstalter og virksomheder yder normalt et betydeligt bidrag til forskning, overførsel af viden, overførbare færdigheder samt udvikling af ideer. Bedste praksis bør udbredes.

1.11 Hvis man ønsker at skabe omkostningseffektivitet og en vellykket international mobilitet, kan man næppe overvurdere behovet for et system for vurdering af rangordningen og kvaliteten. EØSU bifalder lanceringen af et omhyggeligt udformet *U-Multirank* system. Ud over denne »kortlægning« skal andre betingelser for studerendes og forskeres mobilitet og internationalisering forbedres.

1.12 En samordning af de videregående uddannelsessystemer har en positiv indvirkning på studerendes og forskeres grænseoverskridende mobilitet, hvilket er til gavn for den enkeltes præstationer samt for EU's arbejdsmarked og den europæiske integration. Erasmus-programmet burde indeholde et pilotprojekt for et »mobilitetssemester«.

1.13 EØSU støtter på det kraftigste et samspil mellem Moderniseringsdagsordenen og Horisont 2020, Erasmus for alle og strukturfondene.

2. Indledning

2.1 Uddannelse på alle niveauer er af afgørende betydning. På grund af »nærhedsprincippet« har de videregående uddannelser i Europa udviklet sig nationalt. Lissabon-traktaten taler kun om erhvervsuddannelse og omskoling som relevante områder for EU-foranstaltninger⁽⁴⁾.

2.2 Bologna-konferencen i 1999 var starten på et afgørende gennembrud, der førte til et europæisk bachelor-, master- og ph.d.-system. Bologna-aftalen har øget konvergens mellem de højere uddannelsessystemer i Europa.

2.3 I mellemtiden har EU lanceret succesrige internationale programmer for studerende og forskere som f.eks. Erasmus, Erasmus Mundus, Marie Curie-aktioner og andre. Det har tilskyndet grænseoverskridende forskningsprojekter gennem successive rammeprogrammer.

2.4 Der foregår en løbende reformproces, og der tages bundstyrede initiativer på og mellem universiteter i Europa. Disse indbefatter etableringen af grupper af universiteter af samme orientering som f.eks. Ligaen af europæiske forskningsuniversiteter og Coimbra-gruppen, hvilket fremmer specialisering i forskellige retninger bl.a. i forskning og samfundsvidenskab.

2.5 EØSU konkluderede i 2009, at »under det nuværende ikke-optimale universitetssystem er universiteternes store potentiale ikke tilstrækkeligt udviklet«⁽⁵⁾. Kommissionen deler dette synspunkt i Moderniseringsdagsordenen⁽⁶⁾. Rådet konkluderer, at »kvalitet i uddannelse og forskning er en vigtig drivkraft« for modernisering, og at »styrkelse af videntrekanten (uddannelse, forskning og innovation) er en vigtig betingelse for beskæftigelse og vækst«⁽⁷⁾.

2.6 Moderniseringen af de videregående uddannelser skal ske på en meget varieret baggrund inden for forskellige nationale og regionale samfundsøkonomiske sammenhænge. Klassiske universiteter og andre institutionstyper har specifikke opgaver. Begrebet klassiske universiteter indbefatter såvel uddannelse, undervisning som forskning.

2.7 Hvis man ønsker at sikre et bæredygtigt socialt og økonomisk genopsving, er det nødvendigt med afgørende skridt for at højne kvaliteten af de videregående uddannelser.

2.8 Arbejdsdokumentet, der ledsager meddelelsen⁽⁸⁾, indeholder ikke blot analyser af ønskelige reformer, men sammenfatter også medlemsstaternes bestræbelser på at fremme en modernisering. Der er dog fortsat betydelige forskelle inden for vitale områder, som det er nødvendigt at tage fat på:

— den økonomiske produktivitet pr. land – antallet af unge, der gennemfører en videregående uddannelse, og det økonomiske output pr. capita,

— kvalifikationer med henblik på beskæftigelsesegnethed,

⁽⁴⁾ Afsnit XII, Uddannelse, Erhvervsuddannelse, Ungdom og Sport, artikel 165 og 166.

⁽⁵⁾ EUT C 128 af 18.5.2010, s. 48-55, pkt. 1.1.

⁽⁶⁾ COM(2011) 567 final, s. 2.

⁽⁷⁾ Rådets konklusioner om modernisering af de videregående uddannelser, 28.-29. november 2011.

⁽⁸⁾ SEC(2011) 1063 final (foreligger ikke på dansk), s. 48.

- forskellene mht. EU-målet om, at 40 % af de unge skal afslutte en videregående uddannelse selv om antallet af studerende på de videregående uddannelser er stærkt stigende i hele Europa,
- forskelle i investeringsniveauet i de videregående uddannelser, forskelle i finansieringen, forskelle i udviklingen af de privatfinansierede og offentligt finansierede højere uddannelsesinstitutioner,
- til trods for en »gennemgribende og vidtgående reform af forvaltningen af de videregående uddannelser« er der fortsat forskelle i den finansielle og institutionelle autonomi og ansvarlighed.

2.9 I sin samlede analyse peger Kommissionen også på ændringer især udviklingen af videntrekanten over hele kontinentet, tættere relationer mellem universiteter og erhvervslivet, fokus på videnintensive topaktiviteter som f.eks. F&U, markedsføring og salg, forvaltning af værdikæden og finansielle tjenester, tjenesteydelser i almindelighed, ikt, underrepræsenterede samfundsgrupper, den ændrede kønsfordeling – kvinderne tegner sig for mere end halvdelen af de studerende til og med kandidatniveau i Europa, selv om tendensen er omvendt på ph.d.-niveau – og en imponerende læringsmobilitet i hele Europa og på verdensplan.

2.10 EØSU går ind for en udbygning af de eksisterende landerapporter, analyser og anbefalinger sideløbende med en systematisk landespecifik metode, som den der anvendes i rapporterne om fremskridtene i forbindelse med Bologna-processen og i de indgående OECD-undersøgelser af de videregående uddannelser og kvalitetsmålinger. En landespecifik tilgang ville være et eksempel på »god praksis«.

2.11 EØSU konstaterer, at visse vigtige spørgsmål udelades i denne overvejende generelle analyse. Det gælder eksempelvis den national- og regionalpolitiske indblanding i de videregående uddannelser, den måde hvorpå behovet for en forøgelse af antallet af studerende og kvaliteten materialiseres i medlemsstaterne, myndighedernes tilgang til specifikke krav til professorer, lærere, forskere og studerende, det gensidige forhold mellem de forskellige niveauer inden for de videregående uddannelser i medlemsstaterne, etableringen af et fælles grundlag for uddannelse og forskning på universiteterne og sidst men ikke mindst pålidelige statistiske data.

2.12 Kommissionen og Rådet lægger stor vægt på sammenhængen mellem videregående uddannelser og økonomien. De omtaler ikke specifikt de sundhedsfaglige fakulteter, samfundsvidenskab eller humaniora. Dette er forståeligt på grund af behovet for at prioritere især i en krisetid. Men da målet for enhver uddannelse er en optimal sammenhæng mellem uddannelse og arbejde, ville det være yderst ønskeligt også at diskutere, hvordan fakulteter og akademiske kredse, som ikke – uanset deres relevans – er tæt forbundet med økonomien, skal håndtere moderniseringen.

2.13 Samarbejdet mellem erhvervslivet og sundhedsfaglige fakulteter er nødvendigt, da de nye omkostningseffektive diagnostiske og terapeutiske teknologier kræver en praktisk, kostbar og kapitalintensiv uddannelse, undervisning af høj kvalitet og livslang læring. Dette vil medvirke til at reducere dødeligheden og invaliditetsfrekvensen.

3. Europa 2020-strategien og de videregående uddannelser

3.1 I 2009 betegnede EØSU Lissabon-strategien og de europæiske videregående uddannelser som potentielt store katalysatorer for moderniseringsprocessen. I forlængelse heraf knytter Kommissionen med rette en forbindelse mellem universiteterne og Europa 2020-strategiens mål.

3.2 En afgørende nyskabelse i Europa 2020-strategien vedrører »styring«: en tættere koordinering inden for Kommissionen og mellem medlemsstaterne og EU, også i sager, der ikke eller kun delvist er omfattet af traktaten.

3.3 Flagskibsinitiativerne, især En industripolitik for en globaliseret verden, Innovation i EU, En dagsorden for nye kvalifikationer og nye job og Unge på vej er af stor betydning for de videregående uddannelser.

3.4 En styrkelse af Kommissionens overvågningsrolle herunder specifikke anbefalinger til de enkelte lande som led i det europæiske halvår skulle kunne støtte de nødvendige universitetsreformer.

3.5 Dagsordenen for modernisering af de videregående uddannelser skal være fuldt dækket af Europa 2020-strategien. EØSU bifalder den centrale rolle, der tillægges uddannelse inden for rammerne af Europa 2020-strategien og henvisningen hertil i Kommissionens strategiske program.

3.6 EØSU mener, at forbindelsen mellem Europa 2020-strategien og de videregående uddannelser kan opsummeres som følger:

- Europa 2020-strategien knytter videregående uddannelse sammen med innovation, industripolitik og mobilitet,
- det skaber et yderligere grundlag for udveksling af synspunkter og samarbejde mellem Kommissionen og medlemsstaterne, mellem de enkelte medlemsstater og mellem uddannelsesinstitutioner,
- det sætter fornyet skub i moderniseringen på nationalt plan,
- udviklingen i de videregående uddannelser bør være en del af de landespecifikke anbefalinger i det europæiske halvår,
- Europa 2020-strategien vil skabe nye fora for samarbejde og øge antallet af frugtbare grænseoverskridende netværk,
- samspelet med industripolitik og innovation kræver intensiverede samråd med den private sektor. Samrådene med SMV'er og mikrovirksomheder undervurderes stadig. EØSU insisterer på, at de videregående uddannelser, regeringerne og Kommissionen engagerer sig helhjertet i at bruge disse virksomheders praktiske erfaringer i udformningen af programmer og læseplaner.

3.7 Kommissionen skelner mellem centrale spørgsmål reserveret medlemsstaterne (og uddannelsesinstitutioner) på den ene side og specifikke EU-spørgsmål på den anden. EØSU foretrækker at tale om medlemsstaternes og Kommissionens »fælles ansvar« for Europa 2020-strategien.

4. Spørgsmål der skal behandles af medlemsstaterne, Rådet og de videregående uddannelser

4.1 Udpegelsen af centrale spørgsmål i medlemsstaterne skulle føre til en målrettet indsats. Der er behov for et større pres. Rådet bør fastsætte prioriteter på forslag af Kommissionen, som efterfølgende varetager overvågningen af gennemførelsen heraf i medlemsstaterne.

4.2 Der bør sættes særlig fokus på »en mere fleksibel styring og finansieringssystemer, som afvejer større selvstændighed for uddannelsesinstitutioner med deres ansvarlighed over for alle interessenter« og dermed fremme specialisering, gode undervisnings- og forskningsmæssige resultater og diversificering⁽⁹⁾.

4.3 Som understreget allerede i 2009 mener EØSU, at en passende og autonom ramme er af afgørende betydning⁽¹⁰⁾. Selv om organisationen, herunder autonomi og finansiering, er en vigtig opgave for medlemsstaterne, mener EØSU, at det er nødvendigt, at disse aspekter gøres til genstand for en debat mellem medlemsstaterne og i Rådet, da de har afgørende konsekvenser for lærere og studerende.

4.4 EØSU støtter de politikmålsætninger, som fastsættes i boksen med vigtige politikspørgsmål i Moderniseringsdagsordenens afsnit 2.5. Disse målsætninger begrænser sig ikke til tekniske justeringer. De er snævert forbundet med det nationale politiske miljø. Først og fremmest bør man vende sig mod regeringerne snarere end mod de videregående uddannelser. Politisk vedholdenhed, lovgivning og regulering, som skal være genstand for en debat mellem alle interessenter, er afgørende.

4.5 Regeringer og institutioner bør også tilskyndes til at foretage internationale sammenligninger af fordelene ved større autonomi.

4.6 I modsætning til gældende praksis, som bl.a. indebar en vellykket »massificering« af de videregående uddannelser⁽¹¹⁾, bør man i tråd med den løbende debat om videregående uddannelser rette opmærksomheden mod intelligent specialisering, mangfoldigheden af strategiske valg og udviklingen af ekspertisecentre. Vellykkede eksempler i medlemsstaterne kan vise vejen.

4.7 EØSU erkender, at sådanne mål kan nødvendiggøre store ændringer i uddannelsesfilosofierne i medlemsstaterne. Dette spørgsmål, herunder også køreplaner og tidsplaner, skal drøftes i Rådet.

4.8 Under den nuværende krise er der en klar forbindelse mellem modernisering af uddannelsen og økonomien. Men processen skal være bredere. EØSU understreger ligeledes behovet for at ajourføre normerne for professionalisering, læseplaner, eksaminer og mobilitet inden for samfundsvidenskab og

humaniora, som er vigtigt for det intellektuelle liv, værdierne og identiteten i Europa. Endvidere bidrager veldrevne sundhedsvidenskabelige fakulteter, samfundsvidenskab og humaniora også til økonomien.

4.9 EØSU støtter en tilnærmelse mellem de videregående uddannelser og erhvervslivet. Udvalget deler den opfattelse, at snævre, effektive forbindelser mellem uddannelse, forskning og erhvervsliv kombineret med et skift i retning af »åben innovation« vil være af afgørende betydning for videntrekanten.

4.10 For institutioner, der er direkte eller indirekte forbundet med økonomien, støtter EØSU følgelig partnerskaber med forskellige typer virksomheder som en »nøgleaktivitet for de højere uddannelsesinstitutioner«⁽¹²⁾. Der bør være fokus på kompetencer som iværksætterånd, kreativitet og innovation samt på interaktive læringsmiljøer og infrastrukturer til overførsel af viden. Man bør ligeledes være åben over for »iværksætteruniversitetet«.

4.11 Man skal også skabe vilkårene for, at de studerende nemt kan skifte fra en type uddannelsesinstitution til en anden, herunder også fleksible forløb fra post-gymnasial erhvervsuddannelse til videregående uddannelser for at forbedre deres kvalifikationer⁽¹³⁾. Sådanne betingelser er også yderst nyttige i forbindelse med livslang læring.

4.12 Regional udvikling fortjener særlig opmærksomhed. I mange regioner, især i storbyområder, er forbindelsen mellem videregående uddannelse, arbejdsmarkedet, forskning, innovation og erhvervsliv altafgørende. Disse regioner udvikler i stigende grad transnationale, ja selv globale specialiteter. Systematisk inddragelse af højere uddannelse er ofte en katalysator i den lokale og regionale udvikling og fremmer den økonomiske robusthed. Nationale myndigheder skal tilskyndes til at støtte sådanne regionale processer⁽¹⁴⁾.

4.13 EØSU fremhæver det grænseoverskridende regionale samarbejde inden for de videregående uddannelser. EGT'S'er kan yde støtte til naboregioner samt til regioner med sammenlignelige økonomiske modeller⁽¹⁵⁾.

4.14 Finansiering er et altafgørende spørgsmål. Krisen rammer også den offentlige finansiering af de videregående uddannelser. Der er generelt en risiko for, at de videregående uddannelser forbliver strukturelt underfinansieret. De samlede udgifter beløber sig til 1,2 % af BNP sammenlignet med 2,9 % af BNP i USA og 1,5 % af BNP i Japan. Endvidere er de private tilskud meget lave sammenlignet med USA og Japan. Samtidig

⁽⁹⁾ COM(2011) 567 final, s. 9; EUT C 128 af 18.5.2010, s. 48-55, pkt. 1.4.

⁽¹⁰⁾ EUT C 128 af 18.5.2010, s. 48-55, pkt. 1.4, 3.5.1 og 3.5.2.

⁽¹¹⁾ Mellem 2000 og 2009 steg antallet af studerende på de videregående uddannelser i EU med 22,3 % til over 19,4 millioner ifølge arbejdsdokumentet fra Kommissionens tjenestegrene om Developments in European higher education systems, SEC(2011) 1063 final, s. 16. Der er dog ingen oplysninger om kvaliteten af kvalifikationerne.

⁽¹²⁾ COM(2011) 567 final, s. 9. Jf. også Rådets konklusioner af 28.-29. november 2011, som understreger partnerskaberne og samarbejdet med erhvervslivet, og med andre private og offentlige aktører.

⁽¹³⁾ EUT C 68 af 6.3.2012, s. 1, hvori EØSU også opfordrer Kommissionen til at gøre Bologna- og Københavnprocesserne til genstand for en samlet tilgang, og EUT C 68 af 6.3.2012, s. 11.

⁽¹⁴⁾ EUT C 376 af 22.12.2011, s. 7.

⁽¹⁵⁾ Ibidem pkt. 5.7 og 5.8.

gør BRIK-landene også store fremskridt. EØSU konstaterer, at den tidligere EU-målsætning på 2 % af BNP til de videregående uddannelser ikke er medtaget i Europa 2020-strategien.

4.15 Den nødvendige finansiering og mål såsom veluddannede kandidater, professionalisering af ledelsen og omkostnings-effektivisering skulle støtte Europa 2020-strategien.

4.16 Der er stor forskel på finansieringen fra den ene medlemsstat til den anden. Nogle lande er langt bedre stillet end andre. Sammenhængen mellem resultaterne af den videregående uddannelse og beskæftigelsen gør det bydende nødvendigt at opretholde en tilstrækkelig finansiering ved at tilskynde til en bredere vifte af finansieringskilder herunder anvendelse af offentlige midler til at mobilisere private investeringer og andre offentlige investeringer (medfinansiering).

4.17 Velstrukturerede forbindelser mellem kvalificerede uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv kan helt sikkert bidrage til at afhjælpe en nedadgående udvikling. Innovative processer i erhvervslivet skal komme de videregående uddannelser til gavn. Finansiering fra erhvervslivet eller fra private kilder bør dog aldrig åbne op for uberettiget indflydelse på læseplaner eller grundforskning.

4.18 Samtidig med at de hver især bevarer deres uafhængighed og ansvar, skal universiteter og erhvervslivet i fællesskab udvikle strategiske innovationsdagsordener. Samspelet mellem universiteter og erhvervsliv kan styrkes gennem videnalliancer. Den europæiske innovationsplatform, som også tager hensyn til de centrale støtteteknologier, der er udpeget hertil af EU, kan være meget nyttig.

4.19 Et samspil og en dialog mellem højere læreanstalter og virksomheder yder normalt et betydeligt bidrag til forskning, overførsel af viden, udvikling af overførbare færdigheder samt udvikling af ideer. Bedste praksis bør udbredes.

4.20 Moderniseringsdagsordenen tager ikke stilling til spørgsmålet om studieafgifter, da dette udelukkende er et nationalt ansvar. Der findes flere systemer i Europa. En gradvis stigning i de årlige gebyrer er en generel tendens. Studieafgifter er et kontroversielt spørgsmål.

4.21 EØSU peger på det voksende antal dilemmaer: antallet af studerende er stigende, kvaliteten skal forbedres og beskæftigelsesegnetheden kræver højere standarder for læring, men den offentlige finansiering i medlemsstaterne forbliver den samme eller viser endog en faldende tendens. Dette er en enorm udfordring. I tilfælde af indførelsen af nationale studieafgifter (eller en forhøjelse af disse) understreger EØSU, at dette bør gå hånd i hånd med politikker for stipendier og lån samt eksplicitte garantier for adgang.

4.22 Antallet af studerende, der ikke gennemfører deres videregående uddannelse, er alt for højt, samtidig med at disse uddannelser bør tiltrække et bredere udsnit af befolkningen. Især skal man forbedre det sociale og kulturelle miljø i de lande, der halter bagefter.

4.23 Højere tal alene er imidlertid ikke et tilfredsstillende kriterium. Objektivt målt kvalitet skal spille en større rolle end antallet af kvalifikationer.

4.24 Med hensyn til kvalifikationer skal visse principper være fremherskende:

- Arbejdsmarkedsparterne og eksperter i arbejdsmarkedsforhold skal høres med henblik på beskæftigelsesegnetheden
- Samråd med erhvervslivet er afgørende: ikke kun store virksomheder skal høres, men det kræver også en løbende indsats over for SMV'er – såvel makro som små – hvilket er så meget desto mere vigtigt, som at der er en stigende tendens til, at industrielle processer bliver splittet op eller outsources
- Kvalifikationerne, som hænger sammen med den jobskabende dynamik, skal udvikles gennem en vekselvirkning mellem undervisning og praktik, hvilket kræver inddragelse af og partnerskab med virksomheder
- Der bør udvikles tværfaglige og tværgående kompetencer
- Kvalifikationerne skal fremme intelligent specialisering, som øger tiltrækningskraften (internationalt) eller de regionale specialiteter
- Til trods for diversiteten i de videregående uddannelser bør måden, kvalifikationer defineres på, lette europæiske (og internationale) udvekslinger og karrierer.

4.25 EØSU ser meget positivt på forslaget i meddelelsen om kvalifikationer, kvalitetssikring og sammenhængen mellem uddannelse af høj kvalitet og forskere. Udvalget deler også den opfattelse, at moderniseringen af uddannelsen afhænger af lærernes og forskernes kompetence og motivation⁽¹⁶⁾, hvilket ofte overses. I den henseende bør alle administrative barrierer, der vanskeliggør en karriere i den akademiske sektor – såsom de supplerende akademiske niveauer, der findes i visse lande (bl.a. Polen) – fjernes.

4.26 Den kraftige stigning i antallet af studerende gør, at der er en foruroligende mangel på kvalificerede lærere. Kvaliteten i undervisningen og forskningen kræver tilfredsstillende arbejdsvilkår, et attraktivt karriereforløb inden for uddannelse, faglig udvikling samt efteruddannelsesfaciliteter og anerkendelse af fremragende præstationer. Dette synes indlysende, men i de fleste medlemsstater er dette ikke tilfældet. Derfor bør Rådet fastlægge politiske retningslinjer.

4.27 Kommissionen understreger med rette behovet for en bred vifte af studieformer. Tekniske uddannelser skal gøres mere tiltrækkende. Arbejdsmarkedsparterne på nationalt og regionalt plan kan spille en meget positiv rolle, når de tekniske studiers image skal styrkes. De enkelte virksomheder kan yde et væsentligt bidrag hertil. EØSU understreger det engagement, som sms'er – især mikrovirksomheder og små virksomheder – udfolder, specielt på regionalt plan.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 567 final, s. 6.

4.28 I den europæiske debat skal man bestræbe sig på at sætte de videregående uddannelser i centrum for innovation, jobskabelse og beskæftigelsesegnethed⁽¹⁷⁾. Under Kommissionens, Rådets, medlemsstaternes og selve de videregående uddannelsers fælles ansvar burde dette være et centralt mål for alle interessenter.

4.29 I betragtning af de store udfordringer er Kommissionens og Rådets dagsorden for de videregående uddannelser langt fra komplet og ikke særlig solid. EØSU understreger, at den aktuelle krise kræver mere målrettede og overbevisende skridt fra Rådet, medlemsstaterne og de videregående uddannelser. Ændringerne er måske undervejs, men de skal fremskyndes.

4.30 Alle aktører skal ligeledes tage ansvaret for professionalisering, læseplaner, kvalitetssikring, specialisering osv. Rådet bør fremlægge en køreplan og tidsfrister for samspillet mellem videregående uddannelser, innovation og beskæftigelsesegnetheden. Højere uddannelsesinstitutioner bør støtte denne proces ved selv at forme deres rolle, når det drejer sig om at fremme kvaliteten samt sociale innovationer og produktinnovationer.

4.31 Udvalget for det europæiske forskningsrum (ERAC) synspunkter om særdeles relevante mål for styring og institutionelle reformer på universiteter og sammenhængen mellem innovation, forskning og uddannelse bør være en integreret del af dagsordenen. Denne tilgang burde bane vejen for ændringer på mange europæiske universiteter⁽¹⁸⁾.

5. Spørgsmål Kommissionen skal tage op

5.1 EØSU bifalder de mål, som Kommissionen har sat sig selv i bestræbelserne på at modernisere de videregående uddannelser, og bakker således op om de seneste tiltag, der fremhæves i Rådets konklusioner fra november sidste år.

5.2 EØSU støtter den rolle, som Kommissionen kan og bør spille for at forbedre hele datagrundlaget for politikudformningen, både hvad angår ydeevne og gennemsigtighed. I en verden af primært – ofte politisk inspirerede – nationale analyser og mål er det væsentligt, at Kommissionen påtager sig en proaktiv rolle med objektive vurderinger, bl.a. på baggrund af Rådets aktuelle drøftelser af mandatet.

5.3 Disse europæiske vurderinger vil afgjort afføde lignende bestræbelser i medlemsstaterne, på universiteter og forskningssentre, hvilket vil styrke den fælles ramme og med lidt held føre til fælles mål.

5.4 På denne baggrund bifalder EØSU lanceringen af *U-Multirank*, et multidimensionelt resultatbaseret rangordnings- og informationsredskab. Det burde skabe større åbenhed om de forskellige institutionstypers opgaver og gøre det muligt at foretage en retfærdig sammenligning af resultaterne af den videregående uddannelse i Europa. Desuden er det under alle

omstændigheder nyttigt af skabe en europæisk rangordning ud over den monodimensionelle Shanghai-rangordning og andre.

5.5 Som EØSU anførte i 2009 kan man næppe overvurdere behovet for et system for en kritisk vurdering af rangordningen og kvaliteten, der dækker en bred vifte af spørgsmål og institutioner⁽¹⁹⁾. Åbenhed, der garanteres af en kontrollerbar, uafhængig og upartisk tredjepart, vil hjælpe de nationale myndigheder og de videregående uddannelser med at lægge vægt på kvalitet, differentiering og intelligent specialisering. Som Kommissionen bemærker, »vil dette redskab, der drives uafhængigt, give oplysninger om valg og beslutningstagning hos alle interesserede parter i de videregående uddannelser«⁽²⁰⁾.

5.6 Herudover vil en »kortlægning« sandsynligvis fremme mobiliteten på tværs af grænserne blandt studerende, undervisere, forskere og professorer og i særdeleshed være med til forbedre forskningen, idet der vil blive etableret nye netværk, partnerskaber og konkurrence mellem højere uddannelsesinstitutioner i hele Europa.

5.7 Rådet fremhæver mobilitet for studerende og forskere – fri bevægelighed for viden – som en femte frihed. EU-programmerne, som tilskynder denne grænseoverskridende mobilitet, er allerede en succes. Dog er der stadig visse systemiske mangler, der skal afhjælpes. En »mobilitetsresultattavle« er ønskelig for at fjerne hindringer for læringsmobiliteten.

5.8 Erasmus-programmet skal kræve større engagement fra de studerendes side. EØSU anbefaler en forsøgsordning med et »mobilitetssemester« – et femte semester på bachelor-niveau. Programmet skal ligeledes være økonomisk overkommeligt for alle ansøgere. EØSU støtter analysen af de potentielle mobilitetsstrømme blandt studerende og Kommissionens forslag om det europæiske meritoverførsels- og meritakkumuleringssystem samt et Erasmus-mobilitetsprogram inden for masteruddannelsen.

5.9 Artikel 179, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde er meget eksplicit med hensyn til forskning i EU⁽²¹⁾. International mobilitet blandt forskere er central. Alt for ofte skaber skjult protektionisme vedvarende barrierer for forskerne. Det er ødelæggende for videnskaben og konkurrenceevnen i Europa. Dette forhindrer ligeledes nationale institutioner i at høste det fulde udbytte af Europas intellektuelle mangfoldighed. EØSU støtter uforbeholdent Kommissionens forslag om en europæisk ramme for forskningskarrierer for at fremme mobiliteten blandt forskere.

5.10 EØSU glæder sig endvidere over den europæiske ramme for fire karriereprofiler for forskere, som er blevet udviklet af Kommissionen og uddannelses- og erhvervseksperter. Dette skal udformes som et åbent system for at skabe de maksimale muligheder.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 567 final, s. 14, pkt. 3.3.

⁽¹⁸⁾ Jf. konklusionerne fra udvalget for det europæiske forskningsrum, 24. juni 2011.

⁽¹⁹⁾ EUT C 128 af 18.5.2010, s. 48-55, pkt. 1.5 og 5.2.4, 5.2.5 og 5.2.6.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 567 final, boksen på s. 12.

⁽²¹⁾ Jf. det overbevisende forslag »Towards a European framework for research careers«, Europa-Kommissionen, 21. juli 2011.

5.11 EØSU understreger behovet for at strømline de nationale økonomiske og sociale vilkår for forskere inden for en fælles europæisk ramme for at fjerne de sidste hindringer for den frie bevægelighed. Der bør udvikles faglige profiler på europæisk plan, og institutionerne skal tilskyndes til at gøre deres forvaltning af personaleressourcer mere professionel.

5.12 Det ville være ønskeligt, at man udvidede aktiviteterne i Det Europæiske Institut for Innovation og Teknologi (EIT) ikke mindst for at skabe incitamenter til yderligere videnalliancer mellem erhvervslivet og de berørte universiteter. Dette gælder også for udbygningen af Marie Curie-aktionerne og forslaget om en kvalitetsramme for praktikantophold.

5.13 På globalt plan skal EU udvikle sig til en højt kvalificeret konkurrent og partner. De videregående uddannelser spiller en væsentlig rolle i denne proces. Derfor støtter EØSU fuldt ud Rådets beslutning om at opfordre Kommissionen til at fastlægge en »specifik strategi til en internationalisering af den videregående uddannelse« (22).

5.14 EØSU støtter de påtænkte rammebetingelser for en udvidelse af forbindelserne med partnere uden for EU, mobilitetspartnerskaber og forbedring af mulighederne for studerende og forskere fra lande uden for Europa ved hjælp af EU-direktiver og resultatavler (23). Restriktioner for studerende og forskere uden for Europa skal lempes for at tiltrække talenter og kreativitet fra andre steder.

5.15 EØSU gør sig til talsmand for en debat i Rådet om de europæiske videregående uddannelser i en global sammenhæng for at definere de kvaliteter, der kræves for at blive en succesrig konkurrent og partner. Dette kunne hjælpe uddannelsesinstitutionerne til at skabe de rette betingelser.

5.16 I en række udtalelser har EØSU givet udtryk for sin støtte til innovation og alle aspekter af intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst i forbindelse med udarbejdelsen af de finansielle overslag for 2014-2020. EØSU understreger behovet for at øge merværdien af de europæiske fonde.

5.17 På den baggrund bifalder EØSU Kommissionen konkrete forslag om en stigning på 73 % i finansieringen af

Erasmus-programmet på budgettet 2014-2020 samt den direkte henvisning til (videregående) uddannelse i strukturfondene.

5.18 Uden at gå i detaljer med hensyn til de faktiske økonomiske tal deler EØSU den overordnede opfattelse, at udgifter til uddannelse, forskning og innovation og samhørighedspolitik vil være med til at skabe et fremadrettet europæisk miljø. Når det er hensigtsmæssigt, kan finansiering under posten »omstrukturering af industriområder« også anvendes til dette formål.

5.19 EØSU glæder sig meget over Kommissionens planer om i 2012 at etablere en gruppe på højt niveau med et løbende mandat til analyse af vigtige emner vedrørende moderniseringen af de videregående uddannelser. Denne gruppe bør være bredt sammensat af repræsentanter for uddannelsesinstitutioner, akademikere, erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter.

6. Yderligere forslag

6.1 Fokuserede incitamenter til faglig udvikling på de videregående uddannelser som f.eks. europæiske kurser i universitetsledelse og -forvaltning ville være ønskeligt.

6.2 Det ville være tilrådeligt at skabe særlige forbindelse mellem de enkelte universiteter – venskabsaftaler på tværs af Europa – så de kan tage ved lære af hinandens praktiske faglige og ledelsesmæssige erfaringer. Udveksling af erfaringer mellem grænseoverskridende grupper af universiteter og specialiserede konferencer og seminarer ville ligeledes være nyttigt.

6.3 Med jævne mellemrum vurderer eksterne udvalg fakulteternes og universiteternes videnskabelige og uddannelsesmæssige resultater. EØSU anbefaler en højt kvalificeret international sammensætning af sådanne udvalg som en fast praksis.

6.4 På baggrund af forholdet mellem omkostninger og output på de videregående uddannelser anbefaler EØSU, at man på europæisk plan analyserer de administrative byrder af de eksisterende systemer. På grundlag af god praksis skal der udarbejdes forslag til forbedringer.

Bruxelles, den 28. marts 2012

Staffan NILSSON

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

(22) Rådets konklusioner om internationalisering af højere uddannelse af 11. maj 2010.

(23) COM(2011) 567 final, boksen på s. 16.